

КУЧЕРЕНКО

Катерина Володимирівна
katy-od@ukr.net

УДК 330.322.16

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК ТА ІНДИКАТОР
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВАдоцент кафедри, Одеський
національний політехнічний
університетFINANCIAL STABILITY AS FACTOR AND INDICATOR OF ECONOMIC
SAFETY OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE*KUCHERENKO Kateryna Volodymyrivna – Associate Professor of department, Odesa National Polytechnic University*

У статті обґрунтовано основні положення стосовно оцінки та можливостей управлінського регулювання фінансової стійкості як чинника та індикатора економічної безпеки промислового підприємства. Представлено методичний підхід для оцінки фінансової стійкості підприємства. Залежно від значень оціночних показників пропонується виділяти п'ять рівнів фінансової стійкості (або сфер ризику). Обґрунтовано можливість зіставити їх із п'ятьма рівнями фінансової безпеки: абсолютною, нормальною, нестабільною, критичною і кризовою. Доведено, що комплексна оцінка фінансової стійкості дозволяє класифікувати фінансовий стан підприємства відповідно до ступеня загрози, що важливо для прийняття управлінських рішень у сфері управління ризиками та стабілізації фінансово-економічного стану підприємства.

* * *

В статье обоснованы основные положения по оценке и управленческому регулированию финансовой устойчивости как фактора и индикатора экономической безопасности промышленного предприятия. Представлен методический подход для оценки финансовой устойчивости предприятия. В зависимости от значений оценочных показателей, предлагается выделять пять уровней финансовой устойчивости (или сфер риска). Обоснована возможность сопоставить их с пятью уровнями финансовой безопасности: абсолютной, нормальной, нестабильной, критической и кризисной. Доказано, что комплексная оценка финансовой устойчивости позволяет классифицировать финансовое состояние предприятия, в соответствии со степенью угрозы, что важно для принятия управленческих решений в сфере управления рисками и стабилизации финансово-экономического состояния предприятия.

* * *

The article substantiates the main provisions on the assessment and management of financial stability as a factor and indicator of economic security of an industrial enterprise. Ensuring the economic security of the enterprise is a complex multi-purpose system, the content and structure of which depend on the financial and economic condition of enterprises, the level of its financial stability. The financial stability of the enterprise is characterized by a ratio

the volume of own and borrowed funds, the degree of provision of inventories and expenditures by borrowing and own sources of their formation, and is also characterized by a system of absolute and relative indicators. Financial stability of the enterprise, as an indicator of the optimal balance of capital structure and potential maneuverability is a fundamental factor in ensuring the economic security of the company in operational management and strategic planning, because it allows you to timely assess the preconditions for bankruptcy, thereby eliminating catastrophic risk for the enterprise. The methodical approach for estimation of financial stability of the enterprise is presented. Depending on the values of the valuation indicators, five levels of financial soundness (or risk) are proposed. The possibility to compare them with five levels of financial security is justified: absolute, normal, unstable, critical and crisis. It is proved that the complex assessment of financial stability allows to classify the financial condition of the enterprise according to the degree of threat, which is important for making management decisions in the sphere of risk management and stabilization of the financial and economic state of the enterprise. Management measures to maintain financial sustainability is one of the key tasks of financial management in an enterprise. In order for enterprises not to be bankrupt, it is important to conduct timely analysis of financial and economic activities, identify weaknesses, eliminate them and carry out strategic planning of work.

Ключові слова: фінансова стійкість, економічна безпека, промислове підприємство, ризики, загрози

Ключевые слова: финансовая устойчивость, экономическая безопасность, промышленное предприятие, риски, угрозы

Keywords: financial sustainability, economic security, industrial enterprise, risks, threats

ВСТУП

Функціонування підприємства у ринкових умовах пов'язане з впливом ризиків та загроз від зовнішнього середовища та продукування викликів діяльності внутрішнім середовищем. Фінансова стійкість підприємства є одним з інструментів у системі забезпечення його економічної безпеки, одночасно виступаючи індикатором збалансованості всієї фінансово-виробничої діяльності. Оскільки показники фінансової стійкості дають кількісну оцінку об'єкту та явищу, фінансово-економічний підхід стає основою розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень.

Ідентифікація наявності й фази фінансової кризи

на підставі оцінки рівня фінансової стійкості підприємства є необхідною передумовою правильної реакції на неї. Для попередження виникнення фінансової кризи потрібно проводити комплексний аналіз фінансового стану підприємства. Питання оцінки фінансового стану розглядають такі вчені, як Дж. Кеннон, Р. Сміт, фахівці фірми Дюпон: В.В. Ковольов, С.Ф. Покропивний, А.М. Поддєрьогін та ін. Потребує подальшого дослідження питання фінансової стійкості промислового підприємства в якості чинника та індикатора його економічної безпеки. Тому актуальності набуває науково-практичне обґрунтування основних положень стосовно оцінки і можливостей управлінського регулювання

фінансової стійкості та ідентифікація місця показника в економічній безпеці промислового підприємства.

МЕТА РОБОТИ полягає у обґрунтуванні основних положень стосовно оцінки та можливостей управлінського регулювання фінансової стійкості як чинника та індикатора економічної безпеки промислового підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологія дослідження ґрунтується на сучасних положеннях фінансово-економічного аналізу підприємства з використанням таких методів: коефіцієнтний, комплексний, інтегральний, безбитковий та рівноважний. Оцінка економічного та фінансового стану підприємства передбачає певну послідовність виконання аналітичної роботи. Дослідження проведене на базі виноробного підприємства, яке працює в Одеському регіоні ПрАТ «Одесавинпром». Одним з методів попередньої оцінки фінансового стану є структурно-динамічний аналіз. Розглянуто підходи і методи стосовно визначення механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства та формування його фінансової стійкості, критеріїв їх оцінки. Задачею управлінського впливу виділено створення механізму фінансової рівноваги, що включає гнучке використання різних інструментів управління фінансами, активація яких найбільш необхідна та ефективна.

РЕЗУЛЬТАТИ

Економічна безпека промислового підприємства визначається як його захищеність – передумова безпеки та запорука забезпечення конкурентоспроможності і стійкості розвитку [1]. Основна мета забезпечення економічної безпеки промислового підприємства полягає у тому, щоб з мінімумом витрат створити постійно діючий та надійний механізм протидії зовнішнім агрозам і забезпечити стабільність позитивної динаміки. З цього випливають конкретні цілі забезпечення захисту промислового підприємства:

– за напрямками – діагностика і моніторинг загроз, їх блокування і ліквідація, інформування та інструктаж персоналу тощо;

– за термінами – короткострокові, сезонні, середньострокові (1-2 роки), довгострокові (3-5 років);

– за об'єктами – постачальники, покупці, посередники, споживачі та ін.

Ефективність внутрішньогосподарського механізму захисту ґрунтується на оптимальному поєднанні різних інструментів, засобів і методів. Вона потребує необхідної оцінки.

Індикатором економічної безпеки промислового підприємства є його фінансова стійкість. На думку дослідників [2, 3] фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, зі ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів. Фінансова стійкість характеризує стабільність діяльності підприємства у довгостроковій перспективі, а отже, виступає чинником та індикатором економічної безпеки підприємства [4].

Аналіз фінансової стійкості дозволяє оцінити раціональність структури капіталу з позиції збереження фінансової незалежності, платоспроможності та кредито-

спроможності, виявити граничні межі змін різноманітних джерел фінансування. Показники фінансової стійкості здатні показати ступінь можливого ризику банкрутства підприємства у зв'язку з використанням позикових фінансових ресурсів.

Для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства використовуються такі показники:

$\pm E_c$ – надлишок (+) або недолік (-) власних оборотних коштів для створення запасів і компенсації витрат господарської діяльності підприємства;

$\pm E_m$ – надлишок (+) або недолік (-) власних оборотних засобів (коштів), середньо- і довгострокових кредитів і позик;

$\pm E_n$ – надлишок (+) або недолік (-) загального обсягу оборотних коштів.

Ці показники відповідають показникам забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування. Вони розраховуються за формулами:

$$\pm E_c = E_c - Z, \quad (1)$$

$$\pm E_m = (E_c + K_m) - Z, \quad (2)$$

$$\pm E_n = (E_c + K_m + K_l) - Z, \quad (3)$$

де Z – сума запасів і витрат;

E_c – сума власних оборотних коштів підприємства;

E_m – сума власних оборотних і довгострокових позикових джерел;

E_n – загальна величина основних джерел формування запасів;

K_m – середньострокові і довгострокові кредити і позики;

K_l – короткострокові кредити і позики.

Залежно від значень оціночних показників, виділяють 5 рівнів фінансової стійкості (або сфер ризику). Їх можна зіставити із п'ятьма рівнями фінансової безпеки: абсолютна, нормальна, нестабільна, критична і кризова безпека.

Абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека відповідає випадку, коли діяльність підприємства забезпечують власні оборотні кошти:

$$\pm E_c \geq 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0, \quad (4)$$

Нормальна фінансова стійкість і нормальна безпека діагностуються для випадку, коли підприємство забезпечує власні джерела формування запасів і покриття витрат:

$$\pm E_c \approx 0, \pm E_m \approx 0, \pm E_n \approx 0. \quad (5)$$

Нестабільний фінансовий стан і рівень безпеки діагностуються для випадку, коли підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно наближається до потреби у середньострокових і довгострокових позиках і кредитах:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0. \quad (6)$$

Критичний фінансовий стан і критичний рівень безпеки діагностуються для випадку, коли підприємство для фінансування своєї діяльності наближається до постійної потреби у короткострокових кредитах:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n \geq 0. \quad (7)$$

Кризовий стан і кризовий рівень безпеки діагностуються для випадку, коли підприємство не забезпечує фінансування своєї діяльності жодними засобами, наближаючись до банкрутства:

$$\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n < 0. \quad (8)$$

За результатами оцінки рівня фінансової стійкості (табл. 1) дістало висновку, що досліджуване підприємство знаходилось у кризовому стані, тобто йому катастрофічно не вистачало джерел фінансування.

Таблиця 1

Оцінка рівня фінансової стійкості виноробного підприємства ПрАТ «Одесавинпром» у 2014-2016 рр.

Показники	Роки		
	2014	2015	2016
Наявність власних оборотних коштів, E_c	-100585	-128951	-113163
Величина власних оборотних коштів і довгострокових позикових джерел E_m	-122541	-202380	-249432
Загальна величина основних джерел формування запасів E_n	64208	59109	116119
$\pm E_c = E_c - Z$	-159086	-202380	-249432
$\pm E_m = (E_c + K_m) - Z$	-122541	-202380	-249432
$\pm E_n = (E_c + K_m + K_t) - Z$	64208	59109	116119
Тип фінансової стійкості	Криза	Криза	Криза

Оскільки власний оборотний капітал має від'ємне значення, можна стверджувати, що на підприємстві власних коштів для вкладення у поточні (ліквідні) активи не вистачає або вони взагалі відсутні і підприємство працює за рахунок короткострокових зобов'язань.

Фінансова криза є об'єктом фінансового управління, яка являє собою багатостадійний процес, який має свій початок і кінець у часі та який визначає диференціацію механізмів антикризового фінансового управління у розрізі окремих стадій його протікання у суб'єктив економічної діяльності. Загальні часові межі цього процесу характеризуються періодом часу від початку фінансової кризи до часу її нейтралізації. Проявом виникнення фінансової кризи є порушення між співвідношенням грошових надходжень та грошових витрат, власним та позичковим капіталом, збільшення виробничих витрат та зменшення прибутку. Як наслідок, подальше поглиблення кризи характеризується погіршенням усіх показників її стану, а саме кількісних та натуральних, що призводить до поступової втрати власного капіталу (чистих активів) та виникнення дефіциту фінансових ресурсів для розрахунку за зобов'язаннями.

ВИСНОВКИ

Отже, фінансова стійкість підприємства є одним із індикаторів стабільності функціонування підприємства, оскільки відображає рівень перевищення доходів над витратами, динаміку позитивного фінансового результату діяльності, фінансової незалежності, а отже, економічної безпеки. Регулятивні заходи стосовно показника фінансової стійкості є основою забезпечення економічної безпеки підприємства. Балансування підприємств на межі фінансової виживання висуває на перший план необхідність розробки такого аналізу і пошук такого механізму взаємозв'язку фінансової стійкості та економічної безпеки, які могли визначити об'єктивні

умови для економічного зростання і розвитку підприємства залежно від рівня платоспроможності, ліквідності та кредитоспроможності підприємства як індикаторів його фінансової стійкості, чому буде присвячено подальше дослідження у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Філіппова С.В., Нізяєва С.А. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання: монографія. Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2012. 180 с.
2. Бондаренко С.А., Дроздова В.А. Антикризове фінансове управління як умова відновлення фінансової рівноваги виноробного підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 3/3. С. 37-44.
3. Application of Project Analysis Software in Project Management in the Preinvestment Phase / S. Bondarenko et al. Journal of Mechanical Engineering and Technology. 2018. № 9(13). pp. 676-684.
4. Бондаренко С.А., Руммо В.В. Формування системи раннього попередження в управлінні ризиками виноробних підприємств. «Економічні інновації»: Зб. наук. пр. Одеса, 2017. Вип. 65. С. 28-37.

References

1. Filyppova S.V., Niziaieva S.A. Analytical tools of economic security system of economic entities: monograph. Donetsk: Knowledge, 2012. 180 p. (in Ukrainian).
2. Bondarenko S.A., Drozdova V.A. Anti-crisis financial management as a condition for restoring the financial equilibrium of a winery. Economics. Finances. Law. 2018. № 3/3. pp. 37-44. (in Ukrainian).
3. Application of Project Analysis Software in Project Management in the Preinvestment Phase / S. Bondarenko et al. Journal of Mechanical Engineering and Technology. 2018. № 9(13). pp. 676-684.
4. Bondarenko S.A., Rummo V.V. Formation of Early Warning System in Risk Management of Wineries. Economics Innovation: collection of scientific works. Odesa, 2017. Issue 65. pp. 28-37. (in Ukrainian).